

ХІМІЧНЕ РОЗЧИНЕННЯ МОНОКРИСТАЛІВ CdTe ТА $Zn_xCd_{1-x}Te$ У ВОДНИХ РОЗЧИНАХ $K_2Cr_2O_7 - HBr -$ ТАРТРАТНА КИСЛОТА

Чайка М.В.^{1,2}, Томашик З.Ф.², Томашик В.М.²

¹Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир,

²Інститут фізики напівпровідників ім. В.Є. Лашкарьова НАН України,

Київ, Україна

laridae92@gmail.com

Досліджено закономірності хімічного розчинення поверхні вирощених методом Бріджмена монокристалів CdTe, $Zn_{0,1}Cd_{0,9}Te$ та отриманих з газової фази $Zn_{0,04}Cd_{0,96}Te$ бромвиділяючими розчинами $K_2Cr_2O_7 - HBr -$ тартратна кислота ($C_4H_6O_6$). Експерименти проводили в концентраційному інтервалі (в об. %): (20-50) $K_2Cr_2O_7$:(20-80) HBr :(0-60) $C_4H_6O_6$ на установці для хіміко-динамічного полірування (ХДП) у відтворюваних гідродинамічних умовах при $T = 294 K$ та $\gamma = 82 \text{ хв}^{-1}$. Діаграми «склад розчину – швидкість розчинення» побудовано з використанням методу математичного планування експерименту на симплексі. Травильні розчини готували з 10,9%-го водного розчину $K_2Cr_2O_7$, 40% HBr та 27% $C_4H_6O_6$. Між компонентами травників в кислому середовищі протікає реакція:

Після травлення зразки негайно промивали в 0,1 М водному розчині $Na_2S_2O_3$ та дистильованій воді. Введення до складу травників тартратної кислоти дозволяє частково регулювати процес взаємодії HBr та $K_2Cr_2O_7$, сприяє розчиненню Br_2 , що виділяється, переводячи в розчинну форму продукти взаємодії та отримати високоякісну поверхню без плівок і осаду.

Вивчено залежності швидкості хімічного розчинення цих монокристалів від концентрації травильних розчинів, перемішування (швидкості обертання диску) та температури. Встановлено, що поліруючі травники формуються у більшій частині досліджуваного інтервалу розчинів. При цьому швидкість розчинення становить: 1,8-6,7 мкм/хв для CdTe, 1,3-7,5 мкм/хв для $Zn_{0,04}Cd_{0,96}Te$ та 1,5-9 мкм/хв для $Zn_{0,1}Cd_{0,9}Te$, а процес їх розчинення лімітується дифузійними стадіями ($E_a < 30 \text{ кДж/моль}$). Виявлено, що із підвищенням вмісту цинку в твердому розчині $Zn_xCd_{1-x}Te$ швидкість ХДП збільшується, а якість полірування поверхні покращується.

Результати металографічного аналізу та атомно-силової мікроскопії поверхні пластин після фінішного ХДП показали, що полірована поверхня CdTe та $Zn_xCd_{1-x}Te$ характеризується дзеркальним блиском, а її шорсткість становить ($R_a \leq 10 \text{ нм}$). Оптимізовані склади травників із контрольованою швидкістю розчинення досліджуваних матеріалів (1,3-9 мкм/хв) можна рекомендувати для зменшення пластин до заданих розмірів, зняття тонких шарів матеріалу, фінішної обробки тонких плівок із досягненням нанометрової шорсткості поверхні.